

В. Р. Товмасян,
к. е. н., докторант, ПВНЗ "Європейський університет"
ORCID ID: 0000-0002-1802-8939

DOI: 10.32702/2306-6814.2020.19—20.80

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ АВІАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

V. Tovmasian,
PhD in Economics, Doctoral candidate, Private Higher Educational Institution "European University"

METHODOLOGICAL APPROACH TO THE EVALUATION OF THE FINANCIAL POLICY OF AVIATION ENTERPRISES

У статті досліджено науково-методичний підхід до обґрунтування критеріїв та системи показників оцінювання фінансової політики авіаційних підприємств. Визначено, що оцінювання фінансової політики підприємства має проводитись за такими групами показників: показники фінансової політики щодо регулювання запасів, показники фінансової політики щодо регулювання грошових коштів та їх еквівалентів, показники фінансової політики щодо регулювання дебіторської заборгованості, показники фінансової політики щодо регулювання власного капіталу, показники фінансової політики щодо регулювання інвестованого капіталу, показники фінансової політики щодо регулювання залученого капіталу, показники фінансової політики щодо оптимізації розподілу фінансових ресурсів на основні засоби та показники фінансової політики щодо оптимізації розподілу фінансових ресурсів на нематеріальні активи. Обґрунтовано, що розроблені критерії та система показників оцінювання фінансової політики, дозволять визначати її стан та коригувати подальші дії, модернізуючи системоутворюючі елементи управлінського та економічного впливу на фінансові процеси розвитку підприємства. Запропоновано систему фінансових показників, яка може знайти застосування в практичній діяльності підприємств при проведенні оцінювання ефективності фінансової політики, прийняття управлінських рішень.

The article is devoted to the scientific and methodological approaches to the substantiating the criteria and system of indicators for evaluating the financial policy of aviation enterprises. It is determined that the evaluation of the financial policy of the enterprise should be carried out on such groups of indicators as: indicators of financial policy for inventory management, financial policy for cash flows and cash equivalents, financial policy for receivables management, financial policy for equity regulation, indicators of financial policy on regulation of invested capital, indicators of financial policy on regulation of attracted capital, indicators of financial policy on optimization of distribution of financial resources on fixed assets and indicators of financial policy on optimization of distribution of financial resources on intangible assets.

It is substantiated that the developed criteria and system of indicators of financial policy evaluation will allow to determine its condition and adjust further actions, modernizing the system-forming elements of managerial and economic influence on the financial processes of enterprise development. The system of financial indicators which can find implementation in practical activity of the enterprises at carrying out of an estimation of financial policy efficiency, acceptance of administrative decisions is offered.

The scientific novelty of the study is the substantiation of scientific and methodological provisions for assessing the effectiveness of financial policy of enterprises, the calculation of which is carried out according to the criteria of turnover, maneuverability and immobilization with the rationing of values.

The promising area for further research is the development of the methodology of the aviation enterprises' financial policy forecasting during the crisis and post-crisis periods, as well as the development of an applied mechanism of the financial policy of aviation enterprises.

Ключові слова: фінансова політика підприємства, фінанси, фінансово-економічні відносини, фінансовий менеджмент, критерії оцінювання фінансової політики, фінансові показники.

Key words: enterprise financial policy, finance, financial and economic relations, politics and policy, financial management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стратегічною метою функціонування сучасної виробничо-економічної системи є забезпечення безперервного кругообігу капіталу, а також досягнення прибутковості, яка дозволить як розвиватись так і продовжувати функціонувати у перспективі. Ефективна фінансова політика підприємства спроможна забезпечити досягнення такої мети. У зв'язку з цим виникає потреба в обґрунтуванні сучасного фінансового інструментарію, зокрема, системи показників оцінювання ефективності фінансової політики підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Науково-методичні підходи до аналізу та оцінювання фінансового стану підприємств, показників фінансової діяльності, аналізу фінансової стійкості, ефективності фінансової діяльності суб'єктів виробничо-економічної діяльності присвячено науковій праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Варто відмітити праці К. Пріб, Н. Патика [5], І. Стефанів [12], І. Спільник [15, 16], О. Козлової [23]. Вченими запропоновано методику оцінювання фінансової стійкості організацій, підходи до діагностики в системі управління підприємствами та показники оцінювання ефективності фінансової, операційної та інвестиційної діяльності. Водночас залишається

таким, що потребує подальшого розвитку нагальна потреба формування комплексної уніфікованої системи показників ефективності та напрямів фінансової політики авіаційних підприємств на основі критеріїв спрямованості модернізації такої політики.

Таблиця 1. Показники оцінювання фінансової політики щодо регулювання запасів

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт фінансової стійкості за запасами	Коефіцієнт оборотності запасів	Коефіцієнт маневреності запасів	Коефіцієнт необхідної імобілізації запасів
Завдання фінансової політики	Збільшення робочого капіталу	Зниження собівартості продукції та запасів, отримання співвідношення відповідно нормативному значенню	Зменшення запозичень, нарощення власного оборотного капіталу	Зниження витрат на формування запасів підприємства
Формула розрахунку	$K_{C3} = \frac{BK - BHa}{Zc}$, (4.1) де K_{C3} – коефіцієнт фінансової стійкості за запасами; BK – власний капітал, грн; BHa – вартість необоротних активів, грн Zc – середньорічна вартість запасів, грн	$K_{O3} = \frac{Cп}{Zc}$, (4.2) де K_{O3} – коефіцієнт оборотності запасів; $Cп$ – собівартість продукції, грн; Zc – середньорічна сума запасів, грн	$K_{M3} = \frac{Bок}{Z}$, (4.3) де K_{M3} – коефіцієнт маневреності запасів; $Bок$ – власні оборотні кошти, грн; Z – сума запасів, грн	$K_{I3} = \frac{Zc}{Cс}$, (4.4) де K_{I3} – коефіцієнт необхідної імобілізації запасів; Zc – середньорічна сума запасів, грн.; $Cс$ – середньорічна собівартість, грн
Нормативні значення	1 і вище	В межах 8-10	0,5 і вище	Нижче 0,5

Джерело: складено на основі: [3—5].

МЕТА СТАТТІ

Зважаючи на зазначену вище потребу обґрунтування та імплементації уніфікованої системи показників оцінювання ефективності фінансової політики авіаційних підприємств у вітчизняній економічній науці, в умовах, коли забезпечення безперервної діяльності авіаційних підприємств є пріоритетним завданням державної економічної політики сталого розвитку, вважаємо за доцільне дослідити та обґрунтувати комплексну систему показників ефективності фінансової політики підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

В основу визначення вихідних показників, на основі яких здійснювати-

Таблиця 2. Показники оцінювання фінансової політики щодо регулювання грошових коштів та їх еквівалентів

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт стабільності грошових коштів у структурі оборотних коштів	Коефіцієнт оборотності грошових коштів та їх еквівалентів	Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	Коефіцієнт імобілізації грошових коштів та їх еквівалентів
Завдання фінансової політики	<i>Забезпечення збалансованості грошових коштів та їх еквівалентів зі зростанням оборотних активів</i>	<i>Забезпечення запасу грошової маси та прискорення її обертання</i>	<i>Забезпечення оптимальності у структурі оборотних коштів</i>	<i>Недопущення зменшення грошової маси в обороті через потребу у непередбачуваних вкладеннях в оборотні активи</i>
Формула розрахунку	$K_{\text{СТГ}} = \frac{\text{ГК}}{\text{ОА}}, \quad (4.5)$ де $K_{\text{СТГ}}$ – коефіцієнт стабільності грошових коштів у структурі оборотних коштів; ГК – грошові кошти та їх еквіваленти, грн; ОА – оборотні активи, грн	$K_{\text{ОГК}} = \frac{\text{Вр}}{\text{ГКс}}, \quad (4.6)$ де $K_{\text{ОГК}}$ – коефіцієнт оборотності грошових коштів; ГКс – середньорічний обсяг грошових коштів, грн; Вр – виручка від реалізації, грн	$K_{\text{Мвок}} = \frac{\text{ГК}}{\text{ВОК}}, \quad (4.7)$ де $K_{\text{Мвок}}$ – маневреності власних оборотних коштів; ГК – грошові кошти та їх еквіваленти, грн; ОК – оборотні кошти, грн	$K_{\text{ПГ}} = \frac{\text{ПА}}{\text{ГК}}, \quad (4.8)$ де $K_{\text{ПГ}}$ – коефіцієнт імобілізації грошових коштів та їх еквівалентів; ПА – постійні активи, грн; ГК – грошові кошти та їх еквіваленти, грн
Нормативні значення	0,2-0,3	Більше 1	0,2-0,5	0-0,3

Джерело: складено на основі: [3; 4; 7; 8].

Таблиця 3. Показники оцінювання фінансової політики щодо регулювання дебіторської заборгованості

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт покриття виручкою дебіторської заборгованості	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Частка дебіторської заборгованості у поточних активах	Коефіцієнт відволікання оборотних активів
Завдання фінансової політики	<i>Удосконалення розрахункової політики підприємства</i>	<i>Варіювання оборотності дебіторської заборгованості у межах втримання клієнтів та їх нарощення</i>	<i>Зниження частки дебіторської заборгованості у поточних активах</i>	<i>Утримання дебіторської заборгованості в межах не відволікання оборотних активів</i>
Формула розрахунку	$K_{\text{СДД}} = \frac{\text{Вр}}{\text{ДЗ}}, \quad (4.9)$ де $K_{\text{СДД}}$ – коефіцієнт покриття виручкою дебіторської заборгованості; Вр – виручка від реалізації, грн; ДЗ – дебіторська заборгованість, грн.	$K_{\text{ОДЗ}} = \frac{\text{Вр}}{\text{ДЗс}}, \quad (4.10)$ де $K_{\text{ОГК}}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості; ГКс – середньорічна дебіторська заборгованість, грн; Вр – виручка від реалізації, грн	$K_{\text{ЧДЗ}} = \frac{\text{ДЗ}}{\text{ПА}}, \quad (4.11)$ де $K_{\text{ЧДЗ}}$ – частка дебіторської заборгованості у поточних активах; ДЗ – дебіторська заборгованість, грн; ПА – поточні активи, грн	$K_{\text{ІДЗ}} = \frac{\text{ДЗ}}{\text{ОА}}, \quad (4.12)$ де $K_{\text{ІДЗ}}$ – коефіцієнт відволікання оборотних активів; ДЗ – дебіторська заборгованість, грн; ОА – оборотні активи, грн
Нормативні значення	0,6-0,8	8-12	Не більше 0,5	Не більше 0,3

Джерело: складено на основі: [3; 4; 10; 11].

меться оцінювання фінансової політики підприємства, закладено критерії стійкості, обіговості, маневреності та імобілізації.

1. Показники фінансової політики щодо регулювання запасів (табл. 1). За дослідженнями вчених важливою умовою безперервного виробничого процесу є наявність оборотних активів у матеріальній формі (запасів), зокрема виробничих запасів (у вигляді предметів праці та частини засобів праці (матеріальні та швидкозношувані предмети) [1]. При цьому запаси визнаються активом лише за умови, що підприємство отримає у майбутньому від їх використання економічні вигоди і вартість запасів може бути достовірно визначена [2].

Запаси впливають на забезпечення ліквідності та платоспроможності, витратності підприємства на їх створення та утримання. Неefективна система заходів фінансової політики щодо запасів може призвести до збільшення невиправданих витрат, фінансовий ресурс яких може бути вкладено в нові цикли господарювання. Тому запаси варто вважати об'єктом фінансової політики.

2. Показники фінансової політики щодо регулювання грошових коштів та їх еквівалентів (табл. 2). Досліджуючи фінансову політику, вчені зазначають, що фінанси, що знаходяться в розпорядженні окремих підприємств, обслуговують формування засобів, їх кругообіг, сприяють здійсненню режиму економії, розвитку виробництва та задоволенню потреб колективу, а фінансову політику трактують як сукупність заходів з накопичення та використання грошових коштів для здійснення конкретних цілей та завдань [6, с. 560—561]. Саме тому грошові кошти та їх еквіваленти можуть вважатись об'єктом фінансової політики, заходи якої мають спрямовуватись на оптимізацію грошових потоків, їх акумулювання для вкладення у розвиток підприємства.

3. Показники фінансової політики щодо регулювання дебіторської заборгованості (табл. 3). Дебіторська заборгованість має вагомий вплив на забезпечення платоспроможності підприємства, відсутність або зниження якої різко погіршує стійкість підприємства до дії негативних чинників мінливого зовнішнього середовища. Учені вважають, що для того щоб ефективно використовувати оборотні активи слід застосовувати інструменти аналізу дебіторської заборгованості та з їх допомогою розробляти внутрішньогоспо-

дарські стандарти підприємства, де прописувати умови, правила та обмеження щодо термінів та обсягів дебіторської заборгованості [9, с. 98]. Такі завдання лягають в основу заходів фінансової політики підприємства, спрямованої на взаємовідносини з клієнтським потенціалом та урегулювання питань з партнерами авіаційних підприємств. Тому дебіторська заборгованість також має вважатись об'єктом фінансової політики підприємства.

Другий комплекс об'єктів, на які має бути спрямована фінансова політика підприємства є управління капіталом, який варто розподіляти на управління власним капіталом, інвестованим капіталом та позиковим. На думку науковців, використовуючи у процесі власної фінансової діяльності новітні методи управління капіталом, підприємство здатне повністю матеріалізувати власний потенціал із оптимальними витратами часу та ресурсів [12, с. 543]. Водночас успішна реалізація розробленої політики формування фінансових ресурсів пов'язана з вирішенням таких основних завдань: проведенням об'єктивної оцінки вартості окремих елементів власного капіталу; забезпеченням максимізації формування прибутку підприємства з урахуванням допустимого

Таблиця 4. Показники оцінювання фінансової політики щодо регулювання власного капіталу

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт концентрації власного капіталу	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Коефіцієнт іммобілізації власного капіталу
Завдання фінансової політики	<i>Нарощення нерозподіленого прибутку та резервного капіталу</i>	<i>Посилення фінансових інструментів з бізнес-системою для зростання виручки від реалізації</i>	<i>Регулювання розподілу власного капіталу у фінансуванні оборотних та необоротних активів</i>	<i>Обмеження недоцільно вилучення власного капіталу</i>
Формула розрахунку	$K_{СВК} = \frac{ВБ}{ВК} \quad (4.13)$ де $K_{СВК}$ – коефіцієнт концентрації власного капіталу; ВБ – валюта балансу, грн; ВК – власний капітал, грн	$K_{ОВК} = \frac{Вр}{ВКс} \quad (4.14)$ де $K_{ОВК}$ – коефіцієнт оборотності власного капіталу; ВКс – середня сума власного капіталу, грн; Вр – виручка від реалізації, грн	$K_{МВК} = \frac{ВОА}{ВК} \quad (4.15)$ де $K_{МВК}$ – коефіцієнт маневреності власного капіталу; ВОО – власні оборотні активи; ВК – власний капітал, грн	$K_{ІВК} = \frac{ВК}{НАз} \quad (4.16)$ де $K_{ІВК}$ – коефіцієнт іммобілізації власного капіталу; ВК – власний капітал, грн; НАз – залишкова вартість необоротних активів, грн
Нормативні значення	Більше 0,5	Більше 2	Більше 0,1	Не більше 1

Джерело: складено на основі: [3; 4; 14, с. 42].

Таблиця 5. Показники оцінювання фінансової політики щодо регулювання інвестованого капіталу

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт покриття інвестицій	Коефіцієнт оборотності інвестицій	Коефіцієнт маневреності інвестицій	Коефіцієнт ефективності грошового потоку
Завдання фінансової політики	<i>Формування активів на основі довгострокових зобов'язань та власних засобів</i>	<i>Покращення використання власного та інвестованого капіталу для підвищення цінності підприємства у перспективі</i>	<i>Структуризація інвестиційних вкладень за їх ефективністю у довгостроковій або короткостроковій перспективі</i>	<i>Реагування на зниження грошового потоку від інвестиційних вкладень та переорієнтація на більш дохідні</i>
Формула розрахунку	$K_{СПП} = \frac{(ДЗ+ВК)}{К} \quad (4.17)$ де $K_{СПП}$ – покриття інвестицій; ДЗ – довгострокові зобов'язання, грн; ВК – власний капітал, грн; К – загальний капітал, грн	$K_{ОІ} = \frac{Вр}{ДЗ+ВКа} \quad (4.18)$ де $K_{ОІ}$ – коефіцієнт оборотності інвестицій; Вр – виручка від реалізації, грн; ДЗ – довгострокові зобов'язання, грн ВКа – власний капітал акціонерів, грн	$K_{МІ} = \frac{ІД}{ІП} \quad (4.19)$ де $K_{МІ}$ – коефіцієнт маневреності інвестицій, грн; ІД – довгострокові інвестиції; ІП – поточні інвестиції, грн	$K_{ЕГК} = \frac{ЧГК}{І} \quad (4.20)$ де $K_{ЕГК}$ – коефіцієнт ефективності грошового потоку; ЧГК – чистий рух грошових коштів за інвестиційною діяльністю, грн; І – загальна сума інвестицій, грн
Нормативні значення	0,7-0,9	Менше 1	Менше 1	Більше 0,5

Джерело: складено на основі: [4; 15—19].

Таблиця 6. Показники оцінювання фінансової політики щодо регулювання позикового капіталу

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів	Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом
Завдання фінансової політики	<i>Управління фінансовими ризиками в процесі балансування власного та позикового капіталів</i>	<i>Урегулювання питань щодо поточних розрахунків для безперервної діяльності підприємства</i>	<i>Забезпечення фінансування активів з власних джерел</i>	<i>Регулювання боргових зобов'язань на рівні не вище власного капіталу</i>
Формула розрахунку	$K_{\text{спк}} = \frac{ДЗ+ПЗ}{ВК}, \quad (4.21)$ де $K_{\text{спк}}$ – концентрації позикового капіталу; ДЗ – довгострокові зобов'язання, грн; ПЗ – поточні зобов'язання, грн; ВК – власний капітал, грн	$K_{\text{окз}} = \frac{ЧВр}{КЗс}, \quad (4.22)$ де $K_{\text{окз}}$ – коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості; ЧВр – чистий дохід від реалізації продукції, грн; КЗс – середня величина кредиторської заборгованості, грн	$K_{\text{мвз}} = \frac{ЗК+КР}{ВК}, \quad (4.23)$ де $K_{\text{мвз}}$ – коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів; ЗК – залучений капітал, грн; КР – короткострокові кредити банків, грн ВК – власний капітал, грн	$K_{\text{іvb}} = \frac{КЗ+ДЗ}{ВК}, \quad (4.24)$ де $K_{\text{іvb}}$ – коефіцієнт покриття боргів власним капіталом; КЗ – короткострокові зобов'язання, грн ДЗ – довгострокові зобов'язання, грн ВК – власний капітал, грн
Нормативні значення	0,4-0,6	7-8	В межах 0,5	Не більше 1

Джерело: складено на основі: [3; 4; 20].

рівня фінансового ризику; формуванням ефективною політики розподілення прибутку (дивідендної політики) підприємства; формуванням та ефективним здійсненням політики додаткової емісії акцій (емісійної політики) чи залучення додаткового пайового капіталу [13, с. 266]. Капітал підприємства є ключовим інструментом реалізації заходів фінансової політики, які у свою чергу відображаються на його результатах.

4. Показники фінансової політики щодо регулювання власного капіталу (табл. 4). Насамперед для оцінювання ефективності фінансової політики варто використовувати показники оцінювання власного капіталу відповідно обраним критеріям.

5. Показники фінансової політики щодо регулювання інвестованого капіталу (табл. 5). Вагомим аспектом фінансової політики є інвестиційна діяльність підприємства. Основною метою інвестиційної діяльності є забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії інвестора (підприємства, компанії, фірми) на окремих стадіях його життєвого циклу, а також формування перспективної інвестиційної політики [15, с. 80].

6. Показники фінансової політики щодо регулювання залученого капіталу (табл. 6). Погіршення якісних та вар-

Таблиця 7. Показники оцінювання фінансової політики щодо оптимізації розподілу фінансових ресурсів на основні засоби

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт співвідношення основних засобів та власних коштів	Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Індекс постійного активу за основними засобами	Коефіцієнт накопичення зносу
Завдання фінансової політики	<i>Оптимізація розподілу власних коштів за достатністю покриття вартості власних засобів</i>	<i>Підтримання рівня фондовіддачі не нижче середньогалузевих показників</i>	<i>Утримання основних засобів як постійного активу</i>	<i>Проведення амортизаційної політики та встановлення оптимального розміру ліквідаційної вартості основних засобів</i>
Формула розрахунку	$K_{\text{созвк}} = \frac{ПОЗ}{ВК}, \quad (4.25)$ де $K_{\text{созвк}}$ – співвідношення основних засобів та власних коштів; ПОЗ – первісна вартість основних засобів, грн; ВК – власний капітал, грн	$K_{\text{она}} = \frac{ЧВр}{ОЗс}, \quad (4.26)$ де $K_{\text{она}}$ – коефіцієнт оборотності основних засобів; ЧВр – чистий дохід від реалізації продукції, грн; ОЗс – середня величина вартості основних засобів, грн	$K_{\text{міоз}} = \frac{ОЗ}{ВК}, \quad (4.27)$ де $K_{\text{міоз}}$ – індекс постійного активу за основними засобами; ОЗ – залишкова вартість основних засобів, грн; ВК – власний капітал, грн	$K_{\text{інз}} = \frac{З}{ПОЗ}, \quad (4.28)$ де $K_{\text{інз}}$ – коефіцієнт накопичення зносу; З – нарахована сума зносу, грн ПОЗ – первісна вартість основних засобів, грн
Нормативні значення	Більше 0,5	Більше 1	Менше 0,5	Не менше 0,6

Джерело: складено на основі: [3; 4; 22; 23].

Таблиця 8. Показники оцінювання фінансової політики щодо оптимізації розподілу фінансових ресурсів на нематеріальні активи

Критерій	Стійкість	Обіговість	Маневреність	Імобілізація
Показник	Коефіцієнт співвідношення нематеріальних активів та власних коштів	Коефіцієнт оборотності нематеріальних активів (Фондовіддача)	Індекс постійного активу за нематеріальними активами	Коефіцієнт накопичення зносу нематеріальних активів
Завдання фінансової політики	Оптимізація розподілу власних коштів за достатністю покриття вартості власних засобів	Підтримання рівня фондовіддачі від нематеріальних активів не нижче середньогалузевих показників	Утримання нематеріальних активів як постійного активу	Встановлення оптимального розміру ліквідаційної вартості нематеріальних активів
Формула розрахунку	$K_{\text{СНАВК}} = \frac{\text{ПНА}}{\text{ВК}}$ (4.29) де $K_{\text{СНАВК}}$ – співвідношення нематеріальних активів та власних коштів; ПНА – первісна вартість нематеріальних активів, грн; ВК – власний капітал, грн	$K_{\text{ОНА}} = \frac{\text{ЧВр}}{\text{НАс}}$ (4.30) де $K_{\text{ОНА}}$ – коефіцієнт оборотності нематеріальних активів; ЧВр – чистий дохід від реалізації продукції, грн; НАс – середня величина вартості нематеріальних активів, грн	$K_{\text{МНА}} = \frac{\text{НА}}{\text{ВК}}$ (4.31) де $K_{\text{МНА}}$ – індекс постійного активу за нематеріальним і активами; НА – залишкова вартість основних засобів, грн; ВК – власний капітал, грн	$K_{\text{ІЗНА}} = \frac{\text{ЗНА}}{\text{ПНА}}$ (4.32) де $K_{\text{ІЗНА}}$ – коефіцієнт накопичення зносу нематеріальних активів; ЗНА – нарахована сума зносу, грн ПНА – первісна вартість нематеріальних активів, грн
Нормативні значення	Більше 0,5	Більше 1	Менше 0,5	Не менше 0,6

Джерело: складено на основі: [3; 4; 22; 23; 25].

тісних характеристик виробничого циклу є причиною зниження прибутковості, з метою ж стабілізації основних характеристик виробничого циклу, часто використовують кредиторську заборгованість, що призводить до зниження рівня фінансової дисципліни, сприяє перегляду основних форм та методів взаємовідносин із постачальниками і покупцями, до зростання тривалості термінів розрахунків [12, с. 543].

Крім цього позиковий капітал має не тільки негативний вплив на діяльність підприємства, але й позитивний. Використання позикових коштів у розвитку дозволяє не вилучати власний капітал з обороту, застосовуючи кошти інших джерел у забезпеченні функціонування. Саме тому ефективність фінансової політики має оцінюватись і на основі показників позикового капіталу.

Наступним блоком об'єктів фінансової політики підприємства, які підлягають оцінюванню для виявлення її ефективності є ті, на які спрямовуються кошти для придбання у власність підприємства. Це блок не є прямим у фінансових потоках підприємства, проте складає витратну частину. Від його результатів залежить подальша діяльність підприємства, яка в свою чергу дозволить активізувати новий обіг фінансових ресурсів. До таких об'єктів ми відносимо основні засоби та нематеріальні активи з групи необоротних активів підприємства.

7. Показники фінансової політики щодо оптимізації розподілу фінансових ресурсів на основні засоби (табл. 7). Важливими аспектами управління основними засобами є відслідковування ступеня зносу, необхідності проведення поточних та капітальних ремонтів, витрат на

здійснення процесів використання та оновлення, потреб та можливостей задоволення процесів функціонування основних засобів, інші події, що відбуваються протягом періоду їх використання або пов'язані з процесами їх оновлення [21, с. 73]. Такі завдання ап'орі пов'язані з проведенням належної фінансової політики в контексті спрямовування коштів на оновлення основних засобів, їх модернізацію, ремонт та обслуговування. Тому основні засоби також слід вважати об'єктом фінансової політики підприємства.

8. Показники фінансової політики щодо оптимізації розподілу фінансових ресурсів на нематеріальні активи. Як зазначають науковці аналізуючи рівень використання нематеріальних активів, можна дати вартісну характеристику науково-технічного потенціалу підприємства і оцінити його здатність вести конкурентну боротьбу на ринку продукції; активізувати процес залучення інвестицій, збільшити загальну вартість активів підприємства, тим самим сприяти зростанню іміджу підприємства і ступеня довіри до продукції, що в свою чергу сприятиме отриманню додаткового прибутку за рахунок гудвілу [24, с. 229].

Тому фінансова політика підприємства має бути зорієнтованою на оптимізування фінансових потоків в контексті їх виокремлення для залучення та придбання нематеріальних активів.

З позиції оцінювання дефективності фінансової політики та її об'єкту — нематеріальних активів варто застосувати аналогію з оцінюванням основних засобів, оскільки обидві групи належать до необоротних активів і є витратною частиною проведення фінансової політики підприємства (табл. 8).

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, оцінювання ефективності фінансової політики підприємств здійснюватиметься за зазначеними вище восьма групами показників, що згруповані за критеріями стійкості, обіговості, маневреності та іммобілізації, мають визначені нормативні значення.

Елементом наукової новизни даної статті є обґрунтування науково-методичних положень щодо оцінювання показників ефективності фінансової політики підприємств, розрахунок яких здійснюється за критеріями обіговості, маневреності та іммобілізації з нормуванням значень

Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методичного підходу до прогнозування фінансової політики авіаційних підприємств у кризовий та посткризовий періоди, а також розроблення механізму імплементації фінансової політики авіаційних підприємств.

Література:

1. Бірюк О.Г. Формування облікової політики щодо виробничих запасів. Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал. URL: <https://www.finalon.com> (дата звернення: 18.06.2018)

2. П(С)БО 9 "Запаси", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.11.1999 р. № 751 (із змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 03.11.2018).

3. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств-емітентів облігацій (крім комерційних банків) за станом на 23 лютого 2001 р. / Аудиторська палата. Інформаційний портал України. URL: <http://ua-info.biz/legal/baseqp/ua-zmwcnt.htm> (дата звернення: 03.06.2019).

4. Онлайн-журнал "Financial Analysis online" Finalon.com: веб-сайт. URL: <https://www.finalon.com> (дата звернення: 18.06.2018).

5. Пріб К.А., Патика Н.І. Діагностика в системі управління. Київ: ЦУЛ, 2016. 431 с.

6. Сторожук Т.М., Сторожук Д.Є. Фінансова політика підприємства в контексті його внутрішньогосподарської політики. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2011. № 1. С. 599—567.

7. Стригуль Л.С. Економіко-методичне забезпечення оцінки достатності фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 10. С. 516—520.

8. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій № 81 від 27.06.97 -3. Рекомендації Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97> (дата звернення 21.01.2019).

9. Томчук О.Ф., Сидоренко І.М. Методика проведення аналізу дебіторської заборгованості в системі управ-

ління підприємством. Фінанси, облік, банки. 2019. № 1 (24). С. 94—101.

10. Волошина К.А., Комірна В.В. Оцінка стану ділової активності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2009. № 8. С. 37—41.

11. Мягких І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. Сталий розвиток економіки. 2013. № 4 [21]. С. 255—262.

12. Стефанів І.Ф. Напрямки удосконалення фінансової політики підприємств. Глобальні та національні проблеми економіки. 2019. Вип. 13. С. 542—547.

13. Алескерова Ю.В., Червань О.Г. Управління капіталом підприємства. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 33. С. 265—271.

14. Шаблиста Л.М. Тенденції концентрації власного капіталу та механізми його зростання в реальному секторі економіки України. Економіка України. 2016. № 5 (654). С. 40—54.

15. Спільник І.В., Ольга М.З. Аналіз інвестиційної діяльності підприємства за даними фінансової звітності. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2013. Том 14. № 2. С. 78—87.

16. Спільник І. Аналіз руху грошових коштів у контексті нової фінансової звітності. Наукові записки Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. 2001. Вип. 9. С. 19—24.

17. Боярко І.М., Гриценко Л.Л. Інвестиційний аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2011. 400 с.

18. Як виміряти коефіцієнт обороту інвестицій. UA.Injuryhelpattorney.com Головний посібник з управління вашими грошима. URL: <https://ua.injuryhelpattorney.com/article-9414/> (дата звернення: 11.02.2020).

19. Коэффициент покрытия инвестиций — основа оценки финансовой состоятельности проекта. ММФ. Бизнес-портал. URL: <https://moneymakerfactory.ru/spravochnik/koeffitsient-pokryitiya-investitsiy/> (дата звернення: 11.02.2020).

20. Рубаха М. В., Цюпа М.-М. П. Прикладні аспекти аналізу оборотного капіталу суб'єкта господарювання. Ефективна економіка. 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5531> (дата звернення: 04.04.2019).

21. Приварникова І.Ю. Тенденції використання та оновлення основних засобів промислових підприємств. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 1 (9). С. 65—74.

22. Выборова Е.Н. Диагностика финансовой устойчивости рынков хозяйствования. Аудитор. 2016. № 12. С. 37—39.

23. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. Молодий вчений. 2017. № 10 (50). С. 914—918.

24. Чуб Ю.В. Аналіз наявності та використання нематеріальних активів. Економічний аналіз. 2014. Т. 15, № 3. С. 225—229.

25. Райковська І.Т. Економічний аналіз забезпеченості та ефективності використання нематеріальних активів: методичний підхід. Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2009. № 1 (47). С. 108—114.

References:

1. Biriuk, O.H. (2008), "Formation of accounting policies for inventories", *Oblik i finansy APK: bukhalters'kyj portal*, available at: <https://www.finalon.com> (Accessed 15 Oct 2020).
2. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "P(S)BO 9 "Inventories", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (Accessed 15 Oct 2020).
3. Audit Chamber (2001), "Methodical recommendations on preparation of the auditor's report during the inspection of open joint-stock companies and bond issuers (except for commercial banks) as of February 23, 2001", *Audytors'ka palata. Informatsijnyj portal Ukrainy*, available at: <http://ua-info.biz/legal/baseqp/ua-zmwcnt.htm> (Accessed 15 Oct 2020).
4. Financial Analysis online (2020), available at: <https://www.finalon.com> (Accessed 15 Oct 2020).
5. Prib, K.A. and Patyka, N.I. (2016), *Diahnostyka v systemi upravlinnia [Diagnostics in the control system]*, TsUL, Kyiv, Ukraine.
6. Storozhuk, T.M. and Storozhuk, D.Ye. (2011), "Financial policy of the enterprise in the context of its domestic policy", *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, vol. 1, pp. 599—567.
7. Stryhul', L.S. (2016), "Economic and methodological support for assessing the adequacy of financial resources of the enterprise in modern business conditions", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 10, pp. 516—520.
8. Agency for prevention of bankruptcy of enterprises and organizations (1997), "Methods of in-depth analysis of the financial and economic condition of enterprises and organizations", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97> (Accessed 15 Oct 2020).
9. Tomchuk, O.F. and Sydorenko, I.M. (2019), "Methods of analysis of receivables in the enterprise management system", *Finansy, oblik, banky*, vol. 1 (24), pp. 94—101.
10. Voloshyna, K.A. and Komirna, V.V. (2009), "Assessment of the state of business activity of the enterprise", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 8, pp. 37—41.
11. Miahkykh, I.M. (2013), "Methodical approach to the analysis and assessment of receivables and payables as components of the management of financial stability of airlines of Ukraine", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 4 [21], pp. 255—262.
12. Stefaniv, I.F. (2019), "Directions for improving the financial policy of enterprises", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 13, pp. 542—547.
13. Aleskerova, Yu.V. and Chervan', O.H. (2019), "Capital management of the enterprise", *Infrastruktura rynku*, vol. 33, pp. 265—271.
14. Shablysta, L.M. (2016), "Trends in the concentration of equity and mechanisms for its growth in the real sector of Ukraine's economy", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 5 (654), pp. 40—54.
15. Spil'nyk, I.V. and Ol'ha, M.Z. (2013), "Analysis of investment activities of the enterprise according to the financial statements", *Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. prats'*, vol. 14, no. 2, pp. 78—87.
16. Spil'nyk, I. (2001), "Analysis of cash flows in the context of new financial statements", *Naukovi zapysky Zbirnyk naukovykh prats' kafedry ekonomichnoho analizu*, vol. 9, pp. 19—24.
17. Boiarko, I.M. and Hrytsenko, L.L. (2011), *Investytsijnyj analiz [Investment analysis]*, Tsentru uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
18. ua.injuryhelpattorney.com (2020), "How to measure the turnover ratio", available at: <https://ua.injuryhelpattorney.com/article-9414/> (Accessed 15 Oct 2020).
19. MMF (2020), "Investment coverage ratio - the basis for assessing the financial viability of the project", available at: <https://moneymakerfactory.ru/spravochnik/koeffitsient-pokryitiya-investitsiy/> (Accessed 15 Oct 2020).
20. Rubakha, M.V. and Tsiupa, M.-M.P. (2017), "Applied aspects of the analysis of working capital of the entity", *Efektivna ekonomika*, vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5531> (Accessed 15 Oct 2020).
21. Pryvarnykova, I.Yu. (2011), "Trends in the use and renewal of fixed assets of industrial enterprises", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, vol. 1 (9), pp. 65—74.
22. Vyborova, E.N. (2016), "Diagnostics of the financial stability of economic markets", *Audytor*, vol. 12, pp. 37—39.
23. Kozlova, O.S. (2017), "Methods for assessing the financial stability of the enterprise", *Molodyj vchenyj*, vol. 10 (50), pp. 914—918.
24. Chub, Yu.V. (2014), "Analysis of the availability and use of intangible assets", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 15, no. 3, pp. 225—229.
25. Rajkovs'ka, I.T. (2009), "Economic analysis of security and efficiency of intangible assets: a methodological approach", *Visnyk ZhDTU. Ekonomichni nauky*, vol. 1 (47), pp. 108—114.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2020 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73